

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені
А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра російської мови, зарубіжної літератури
та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
іноземної та слов'янської філології
_____ А. М. Коваленко
(підпис)
«28» серпня 2020 р.

КУРСОВА РОБОТА З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Методичні рекомендації

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта. Мова і література (російська)

освітня-програма/програми: Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література)

Мова навчання: українська, російська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології
«28» серпня 2020 р.

Голова
Семенов О.М., д.пед.н., професор

Методичні рекомендації «**Курсова робота з фахових дисциплін**» розроблені для здобувачів за ОПІ Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Укладач: Савченко З. В., кандидат філологічних наук, доцент

Методичні рекомендації «Курсова робота з фахових дисциплін» розглянуті і схвалені на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання (протокол №1 від 28 серпня 2020 року)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота – самостійний вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти, який виконується після закінчення вивчення певного предмета або групи дисциплін. Написання та захист курсової роботи є важливим підготовчим етапом для реалізації наступного, складнішого завдання – виконання кваліфікаційних робіт.

Курсова робота виконується з навчальних дисциплін циклу професійної підготовки, має навчально-дослідницький характер і виконується під керівництвом наукового керівника. В залежності від специфіки навчальної дисципліни та завдань підготовки фахівця, курсова робота може бути дослідженням як суто теоретичних питань, так і мати експериментальну складову. Написання курсової роботи є обов'язковою частиною освітнього процесу, що передбачено навчальними планами.

Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання, та їх застосування для комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Вона має засвідчити вміння здобувача здійснювати пошук та аналіз джерел інформації, самостійно систематизувати теоретичні знання, робити обґрунтовані висновки, викладати текстовий матеріал у стислій формі грамотно й логічно, виступати із презентацією результатів роботи.

Курсова робота є обов'язковим, передбаченим навчальним планом складником процесу науково-методичної і фахової підготовки студента-філолога з мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Це одна із форм самостійної творчої роботи майбутнього вчителя-словесника. Курсова робота дає можливість поглибити й розширити як теоретичну, так і практичну підготовку майбутнього фахівця-філолога, перевірити його вміння самостійно працювати з науково-довідковою літературою, досліджувати, аналізувати, узагальнювати науковий досвід, упорядковувати зібраний матеріал, формулювати гіпотези, формує здатність здійснювати наукові студії з мовознавчої та літературознавчої проблематики під керівництвом викладача. Підготовка курсових робіт сприяє систематизації здобутих теоретичних знань, створює можливості для перевірки їх якості, орієнтує на вироблення навичок критичного мислення, розвиває пізнавальну діяльність, формує вміння аналізувати та зіставляти різні підходи щодо розв'язання певної лінгвістичної/літературознавчої проблеми. Крім того, у ході написання курсової роботи майбутній учитель набуває умінь чітко і логічно викладати думки, стилістично вправно будувати висловлення.

Тематика курсових робіт щорічно визначається і затверджується кафедрою російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання і оголошується здобувачам вищої освіти на початку навчального року. Вона повинна відображати практичні вимоги відповідної галузі, містити елементи науковості та дослідництва, сприяти набуттю навичок самостійної творчої діяльності.

Мета курсової роботи з фахових дисциплін полягає у вивченні проблеми, означеної у назві дослідження; систематизації, узагальненні та розширенні обсягу теоретичних знань з російської мови / зарубіжної літератури; умінні застосувати теоретичні положення з певної галузі у процесі реалізації самостійного наукового пошуку; в ознайомленні з методами наукових досліджень з лінгвістики і літературознавства та виробленні навичок їх практичного аргументованого використання; в оволодінні вміннями наукового обґрунтування та доказовості у процесі викладу результатів курсового дослідження; у формуванні власного наукового стилю, культури писемної мови; у розвитку в студентів потягу, інтересу до науково-дослідної діяльності.

Основними **завданнями** курсової роботи з російської мови / зарубіжної літератури є:

- закріплення, систематизація і поглиблення теоретичних знань з мовознавчих / літературознавчих дисциплін;
- засвоєння та правильне використання лінгвістичної / літературознавчої термінології;
- розвиток умінь знаходити нерозв'язані проблеми з обраної теми дослідження;
- розвиток навичок практичного застосування теоретичних знань;
- формування вмінь послуговуватися різними прийомами пошуку, добору, відбору, класифікації, групування та узагальнення теоретичної інформації з визначеної теми;
- формування умінь самостійно організувати, планувати та здійснювати наукове дослідження з російської мови / зарубіжної літератури, аналізувати й узагальнювати отримані теоретичні та практичні результати;
- ознайомлення з методами та методикою проведення лінгвістичного / літературознавчого наукового дослідження;
- формування навичок виконання емпіричної науково-дослідницької діяльності в галузі мовознавства / літературознавства;
- розвиток творчого підходу у застосуванні знань при розв'язанні практичних завдань;
- вироблення індивідуального наукового стилю у процесі викладу матеріалу;

- виявлення наукових здібностей і кола наукових інтересів студентів та заохочення їх до дослідницької роботи з лінгвістичної / літературознавчої проблематики;
- орієнтація на практичну науково-дослідну діяльність майбутнього вчителя-словесника; плекання особистості майбутнього вчителя-дослідника, вчителя-пошуковця, вчителя-новатора;
- розвиток у студентів-філологів мовного чуття.

НОРМАТИВНА БАЗА

Виконання курсових робіт студентами спеціальності 014. Середня освіта. Мова і література (російська) у Сумському державному педагогічному університеті ім. А. С. Макаренка здійснюється відповідно до «Положення про курсову роботу в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка» та «Кодексу академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка».

Виконання курсової роботи з фахових дисциплін відповідає вимогам ОПП Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література) та спрямоване на формування **програмних компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування сучасних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою

виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), додержуватись етичних принципів, усталених норм поведінки.

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 6. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання з теорії та історії російської мови, орієнтуватися в особливостях лінгвістичних концепцій, критично оцінювати їх.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 9. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних висловлювань в усній та письмовій формах, володіння методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 10. Здатність застосовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку російської та зарубіжної літератури від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища.

ФК 11. Здатність демонструвати знання та розуміння взаємозв'язку компонентів літературного твору, давати визначення основних теоретико-літературознавчих понять і застосовувати їх під час інтерпретації та аналізу художнього тексту, визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів світової літератури.

ФК 12. Здатність здійснювати різні типи лінгвістичного та літературознавчого аналізу, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища й факти, використовуючи різні методи дослідження.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

Програмні результати навчання

Знання	ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література,
---------------	---

	<p>російська література та ін.) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p> <p>ПРЗ 7. Знати й розуміти систему мови, що вивчається, її історію, сучасний стан і тенденції розвитку, споріднені зв'язки та типологічні співвідношення з іншими мовами.</p> <p>ПРЗ 8. Знати мовні норми, особливості функціонування мовних одиниць у різних типах дискурсу, специфіку використання мовних засобів у різних сферах комунікації.</p> <p>ПРЗ 9. Знати види та методи лінгвістичного та літературознавчого аналізу.</p> <p>ПРЗ 10. Знати загальні властивості літератури як мистецтва слова, специфіку перебігу літературного процесу в культурно-історичному та регіональному контексті, особливості літературних епох, художніх напрямів, течій, жанрів і стилів.</p> <p>ПРЗ 11. Розуміти критерії національної самобутності та художньої своєрідності класичних і сучасних творів зарубіжної літератури, що вивчаються, знати особливості індивідуальної творчої манери їх авторів.</p> <p>ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 4. Уміти аналізувати мову в історичному та сучасному контексті, використовуючи основні лінгвістичні поняття і терміни, характеризувати її соціальні різновиди, описувати соціолінгвальну (зокрема, регіональну) ситуацію, орієнтуватися в дискусійних питаннях мовознавства.</p> <p>ПРУ 5. Володіти різними методами та прийомами аналізу мовних одиниць, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.</p> <p>ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя,</p> <p>ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і</p>

	<p>навпаки, а також редагувати тексти.</p> <p>ПРУ 8. Застосовувати різні види аналізу художнього твору, визначати його ідейний рівень та жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, виявляти симбіоз традицій і новаторства, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.</p> <p>ПРУ 9. Уміти виокремлювати, професійно оцінювати та досліджувати значущі феномени літературного процесу в їх взаємодії з культурно-історичним і регіональним контекстом, використовувати здобутки письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРУ 12. Уміти планувати та здійснювати дослідження лінгвістичного, літературознавчого та методичного характеру з елементами наукового пошуку з дотриманням вимог академічної доброчесності.</p>
Комунікація	<p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Курсова робота з російської мови / зарубіжної літератури – це самостійно виконана наукова робота, яка засвідчує вміння студента працювати з джерелами, узагальнювати й аналізувати фактичний матеріал, використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані за час підготовки за освітньою програмою здобуття першого рівня вищої освіти, має елементи наукового дослідження.

У процесі підготовки курсової роботи особлива увага звертається на

недопущення порушення здобувачами правил академічної доброчесності. До таких порушень відносяться насамперед плагіат, фальсифікація даних і помилкове цитування.

Плагіат передбачає наявність прямих запозичень без відповідних посилань з усіх друкованих та електронних джерел, захищених раніше курсових та випускних кваліфікаційних робіт, кандидатських і докторських дисертацій.

Фальсифікація передбачає підробку або заміну вихідних даних з метою доведення правильності судження (гіпотези, висновку і т.п.), а також умисне використання неправдивих даних як основи для аналізу.

Помилковим вважається цитування, яке має посилання на джерело, яке такої інформації не містить.

З метою виявлення і запобігання академічного плагіату – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворенню опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання – на кафедрі російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання курсові роботи студентів обов'язково проходять комп'ютерну перевірку на унікальність за допомогою комп'ютерної програми AntiPlagiarism.NET, що рекомендована до використання Міністерством освіти і науки України і дозволяє виявити ступінь запозичень у роботі. На підставі результатів комп'ютерної перевірки роботи на унікальність видається звіт, із яким знайомляться студент і науковий керівник.

Рекомендовані показники оригінальності текстів для курсових робіт здобувачів вищої освіти:

80% – текст курсової роботи є оригінальним (незначний об'єм запозичень);

60%–80% – оригінальність тексту задовільна, проте слід переконатися у правильному оформленні цитувань та посилань на використані джерела;

40%–60% – курсова робота приймається до розгляду після доопрацювання автором і правильного оформлення цитувань і посилань на використані джерела, оскільки має значний об'єм запозичень;

менше 40% – курсова робота до розгляду не приймається і не може бути рекомендована до захисту, оскільки має суттєвий об'єм запозичень, що трактується як плагіат.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Тематика курсових робіт повинна відповідати робочій програмі дисципліни з якої виконується робота, бути пов'язаною з актуальними напрямами сучасної лінгвістики / літературознавства, з вирішенням практичних професійних завдань. Вона визначається на початку навчального року та затверджується на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання. Оновлення тематики курсових робіт відбувається за рішенням кафедри.

2. Здобувачам надається можливість подавати власні пропозиції щодо тематики курсових робіт на розгляд кафедри. Після того, як розгляд пропозицій здобувачів і затвердження тем відбулися, студенти можуть вибирати теми лише зі списку, запропонованого кафедрою.

3. Науковим керівником курсової роботи призначають провідного фахівця у мовознавчій / літературознавчій галузі знань, який у межах виділених навчальних годин систематично консулює здобувача, перевіряє роботу, допомагає у підготовці до захисту.

4. Закріплення тем курсових робіт за здобувачами, визначення наукових керівників та термінів захисту затверджується протоколом засідання кафедри до кінця четвертого тижня семестру. Захист курсових робіт має відбутися до початку підсумкової атестації.

5. У разі потреби можна змінювати тему курсової роботи з дозволу завідувача кафедри за письмовою заявою здобувача та після погодження з науковим керівником, проте не пізніше, ніж за місяць до закінчення терміну виконання курсової роботи.

5. Протягом місяця від дати отримання теми здобувач повинен подати науковому керівнику розгорнутий план курсової роботи, а також огляд опрацьованої літератури.

6. У встановлені кафедрою терміни (не пізніше, ніж за місяць до кінцевого терміну подання роботи на кафедру) здобувач повинен пройти проміжну атестацію з виконання курсової роботи.

7. Завершена курсова робота представляється на кафедру не пізніше, ніж за три дні до захисту. У випадку порушення термінів і порядку подання курсової роботи здобувач не допускається до захисту.

8. За умов відсутності здобувача під час захисту з поважних причин завідувач кафедри може перенести дату захисту курсової роботи.

9. Курсові роботи зберігаються на кафедрі протягом одного року, потім списуються в установленому порядку.

Виконання курсової роботи складається з декількох етапів:

- вибір теми, ознайомлення з проблематикою теми, обґрунтування її актуальності;
- закріплення теми курсової роботи, визначення термінів подання роботи та захисту;
- складання плану-проспекту роботи як обов'язкової форми контролю за виконанням курсової роботи;
- опрацювання, систематизація, узагальнення наукових джерел та систематичних даних;
- проведення теоретичного або експериментального дослідження;
- викладення змісту роботи за планом;
- формулювання висновків та пропозицій;
- подання роботи науковому керівникові для перевірки та рецензування;
- доопрацювання роботи в разі потреби з урахуванням зауважень

- наукового керівника;
- підготовка ілюстративного матеріалу (презентації);
- подання роботи на захист;
- захист курсової роботи.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Курсова робота з російської мови / зарубіжної літератури має характер завершеного наукового дослідження як стосовно змісту, грамотності та логічності викладу теми, так і форми, структури тощо. Зазвичай вона має таку структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина: розділи, підрозділи;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

Титульний аркуш курсової роботи повинен містити повну назву Університету, навчально-наукового інституту/факультету, кафедри, де виконана робота; прізвище, ім'я, по батькові автора; назву роботи; шифр і найменування спеціальності (014. Середня освіта. Мова і література (російська); науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника; оцінку курсової роботи у національній шкалі, кількість балів та оцінку ECTS, місто і рік (див. додаток А).

У **ЗМІСТІ** послідовно викладаються назви розділів і підрозділів курсової роботи із зазначенням сторінок. Їх формулювання мають відповідати змісту роботи, бути лаконічними, чіткими, точно відображати її внутрішню логіку (див. додаток Б).

У **ВСТУПІ** обґрунтовується актуальність проблеми для мовознавчої / літературознавчої галузі науки і практики; указується, хто з учених займався цією проблемою; визначається науковий апарат дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання та методи дослідження, організація проведення дослідження, його етапи та база.

У **РОЗДІЛАХ** та підрозділах висвітлюються результати теоретичного пошуку та експериментальної роботи у відповідності до специфіки навчальної дисципліни. Кожен розділ завершується лаконічними висновками, що логічно узагальнюють викладене.

У **ВИСНОВКАХ** стисло викладаються результати вирішення поставлених завдань дослідження. Зазначаються основні наукові та практичні результати проведеного дослідження, пропозиції і рекомендації з їх стислим обґрунтуванням, визначаються можливості практичного використання результатів дослідження, а також зазначаються проблеми, що залишилися

невирішеними і потребують подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ є результатом перегляду наукового апарату, який послужив методологічною, спеціальною теоретичною і методичною опорою при написанні роботи. У список використаної літератури включаються тільки ті праці та джерела, на які робилися посилання, чи які використовувалися в роботі.

ДОДАТКИ передбачають таблиці, схеми, ілюстрації, фотографії тощо. Вони розміщуються на окремих аркушах в кінці роботи після списку використаних джерел. Кожен з них повинен мати тематичну назву і нумерацію.

ОБСЯГ І ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Курсову роботу набирають на комп'ютері і роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) через 1,5 інтервали комп'ютерного набору тексту до 29-30 рядків на сторінці 14 кеглем.

2. Обсяг основного тексту курсової роботи має становити для гуманітарного напрямку до 40 сторінок. Поля виставляють таких розмірів: ліве – 25-30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм. Кегель друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою. До загального обсягу курсової роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці, картосхеми та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Однак всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

3. Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин дипломної роботи: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» – друкують великими літерами з вирівнюванням по центру. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

4. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (діаграм), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою курсової роботи є титульна, яка включається до загальної нумерації сторінок роботи. На титульній сторінці номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки.

5. Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел, додатки не мають порядкового номера. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ». Після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Назву розділу друкують великими літерами з вирівнюванням по центру.

6. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять

заголовок підрозділу. За необхідності, у межах підрозділу можуть бути виокремлено пункти. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Нумери та назви підрозділів і пунктів друкують з абзацу з вирівнюванням по ширині.

7. Ілюстрації і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках) позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу з абзацу з вирівнюванням про ширині.

8. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Після цього, по центру напівжирним шрифтом, назва таблиці. Якщо в розділі курсової роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

9. Під час написання курсової роботи студент повинен посилатися на джерела, включені до бібліографії за текстом, після згадування про них у квадратних дужках вказують номер, під яким вони зазначені в переліку, наприклад, [13] або [15, с. 9]. Якщо ж посилаються на кілька джерел, між ними ставиться крапка з комою, наприклад, [6], [12]. При посиланні на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, додатки зазначають їх номери (зокрема: «у розділі 2», «відповідно до 2.3.4», «рис. 1.3.», «у додатку Б», «у табл.1.2»). У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації потрібно вказувати скорочено слово «дивись» (див.).

10. Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків (зразок оформлення див. у додатку В).

11. Додатки оформлюють як продовження курсової роботи, розміщують після списку використаних джерел у порядку посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки. Він повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, додаток А. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Й, О, Ч, Ь.

ПЕРЕВІРКА ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з фахових дисциплін подається на кафедру російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання в термін, передбачений графіком навчального процесу, але не пізніше 10 днів до захисту. До курсової роботи додається звіт перевірки на ознаки плагіату.

Захист курсової роботи проводиться публічно, у присутності комісії, у складі трьох викладачів кафедри, у тому числі і керівника курсової роботи, до початку заліково-екзаменаційної сесії згідно з розкладом. Процедура захисту передбачає стислий виклад здобувачем головних завдань дослідження та їх вирішення, висновки дослідження, відповіді на запитання.

Оцінка якості виконання і захисту здобувачем курсової роботи, що включена в структуру навчальної дисципліни входить до кількості балів, відведених на поточне оцінювання навчальних досягнень здобувачів (за рішенням кафедри при оцінюванні можуть використовуватися різноманітні коефіцієнти). Оцінка якості виконання і захисту здобувачами курсової роботи, що виконується як окремий вид самостійної навчальної діяльності відбувається у 100-бальній шкалі.

Захищена курсова робота реєструється у спеціальному журналі на кафедрі.

Критерії оцінювання курсової роботи

Об'єктами оцінювання курсової роботи з російської мови / зарубіжної літератури є три складові: зміст, оформлення та захист курсової роботи.

Критерії оцінювання змісту курсової роботи:

- якість обґрунтування теми (опрацювання навчально-наукової проблеми, її зв'язок з практикою, сучасними інноваційними процесами в лінгвістиці / літературознавстві);
- науково-теоретичний рівень змісту: творчий підхід до аналізу явищ і процесів, уміння самостійно працювати з інформаційними джерелами, аналізувати концепції й використовувати теоретичні положення стосовно теми дослідження, узагальнювати окремі факти і процеси, робити висновки;
- науково-прикладний (практичний) рівень змісту: уміння виокремлювати практичні елементи наукової проблеми; уміння здійснювати обробку одержаних результатів; наявність і практична цінність додатків; практичне застосування результатів роботи;
- ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження;
- логічний взаємозв'язок теоретичного матеріалу;
- наочність та якість ілюстративного матеріалу;

- дослідження вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел (літератури);
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведеного дослідження;
- відповідність побудови структури роботи поставленим цілям і завданням;
- використання методів дослідження, їх різноманітність та логіка застосування.

Критерії оцінювання оформлення курсової роботи:

- відповідність обсягу та оформлення роботи встановленим вимогам;
- наявність у додатках до роботи самостійно розроблених матеріалів (фрагментів уроків, анкет, журналів спостережень та ін.);
- посилання на використану літературу і нормативні документи;

Критерії оцінювання захисту курсової роботи :

- вміння чітко, зрозуміло та стисло викладати основні аспекти проведеного дослідження;
- повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на запитання членів комісії за змістом роботи;
- ґрунтовність висновків та рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка за курсову роботу з фахових дисциплін як окремого виду самостійної навчальної діяльності вноситься до відомості обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та залікової книжки. У випадку

незадовільної оцінки курсової роботи відповідна кількість балів виставляється у відомість обліку успішності, робота залишається на кафедрі російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання. Повторний захист здійснюється в додаткову сесію.

Здобувач не допускається до захисту курсової роботи у випадках:

1. Порухення термінів подачі робіт на кафедру без поважних причин – лаборант не приймає курсову роботу, про що робиться відмітка в журналі обліку курсових робіт.

2. Грубих порушень академічної доброчесності – керівник курсової роботи повідомляє про такий факт комісію, яка приймає рішення про допуск курсової роботи до захисту. В обох випадках вважається, що здобувач має академічну заборгованість з курсової роботи. Йому виставляється незадовільна оцінка й рішенням кафедри пропонується нова тема роботи, яку здобувач повинен виконати й захистити у встановлений в Університеті термін ліквідації академічної заборгованості. В інших випадках (хвороба, відрядження тощо) здобувач має право на продовження термінів семестрового контролю.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Важинський, С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 257 с.
2. Горбачук, Д. Формування дослідницького мислення у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень». *Академічна культура дослідника в освітньому просторі* : матеріали науково-практичної конференції, 17 травня 2018 р. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. С. 96–100.
3. Григорук, П. М., Хрущ М. А. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 205 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2019. 205 с.
5. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с. URL: library.tneu.edu.ua/files/EVD/kl_mspnd.pdf
6. Література. Теорія. Методологія. 2-ге вид. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 543 с.
7. Методика та організація наукових досліджень : Навч посіб. / О. П. Кириленко, В. В. Письменний, Н. М. Ткачук та ін. ; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 196 с.
8. Мітосек З. Теорії літературних досліджень. Сімферополь: Таврія, 2005. 408 с.
9. Надикто В.Т. Основи наукових досліджень. Мелітополь, 2015. URL:

elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/2323

- 10.Партико З. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.
- 11.Пилипчук М.І., Григор'єв А.С., Шостак В.В. Основи наукових досліджень : підручник. К.: Знання, 2007. 270 с.
- 12.Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навч. посібник. Київ: Лібра, 2004. 344 с.
- 13.Стеценко М. С., Палеха І. Ю. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності: навчально-практичний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 206 с.
- 14.Стояцька Г. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2019. 142 с. URL: er.dduvs.in.ua/handle/123456789/3733
- 15.Тормоса Ю.Г. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 76 с.
- 16.Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: посібник. К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
- 17.Цехмістрова Г. С. Методи та техніка наукових досліджень. К. : Либідь, 2005. URL: <http://uadocs.exdat/docs/index-1638/html?page=5> 86

Зразок оформлення титульного аркуша

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра російської мови, зарубіжної літератури та
методики їх викладання

Курсова робота з зарубіжної літератури на тему:
«Шляхи формування європейського постмодернізму»

Здобувача _____ курсу
навчально-наукового інституту/
факультет, група)

(прізвище, ім'я, по-батькові)

науковий керівник

(вказати вчений ступінь, звання, прізвище і ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІДЕЙНО-СТИЛЬОВІ ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТОЛІТТЯ	7
1.1. Поліфонізм модерністської літератури на онтологічному, гносеологічному та естетичному рівнях.....	7
1.2. Специфіка впливу екзистенціальної філософії на літературний процес ХХ століття.....	14
1.3. Особливості взаємодії різноспрямованих художніх потенціалів у межах поставангардної літератури другої половини ХХ століття.....	20
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ПОСТМОДЕРНІЗМ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА МАТРИЦЯ СУЧАСНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА	28
2.1. Естетика постмодернізму з погляду взаємодії традицій та новаторства.....	28
2.2. Пріоритети постмодерної літератури в їх практичній реалізації.....	36
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	37
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	41
ДОДАТКИ	

Зразок оформлення списку використаних джерел

Один автор:

1. Голубков М. М. Русская литература XX века. После раскола. Москва: Наука, 2001. 362 с.
2. Павличко С. Лабіринти мислення: Інтелектуальний роман сучасної Великобританії. Київ: Дніпро, 1993. 267 с.

Два, три і більше авторів:

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. та ін. Інформаційні системи і технології у фінансах: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2015. 312 с.
2. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Автори, редактори / упорядники

1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання: монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія: навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ: ЦУЛ, 2016. 232 с.
3. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.
4. Країни пострадянського простору: виклики модернізації: зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ: Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.

Матеріали конференцій

1. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 216 с.

Дисертації, автореферати

1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.): дис канд. іст. наук: 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 140 с.
301 с.
2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 вересня. (№ 178-179). С. 10–22.

Частина видання (книги, матеріалів конференцій, словників/довідників, статті з періодики)

1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.
2. Черниговский Д. Рыцарь или буржуа? Скупой барон из «маленькой трагедии» Пушкина. *Вопросы литературы*. 2009. № 2. С. 235–239.

Електронні ресурси

1. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>.